

23.07.2022

Efter valget - Kan Frankrig frigøre sig fra de gamle mønstre?

Frankrig er ikke så umuligt at regere, som en Macron i valgstemning tegnede op. I bedste fald kan valgresultatet give en ny demokratisk chance for et ellers stivnet system.

Skrevet af

Kirsten Malling Biering

✉ Kirsten.Biering@thinkeuropa.dk

Den franske regering har påbegyndt det svære arbejde som mindretalsregering. Men Frankrig er ikke så umuligt at regere, som en Macron i valgstemning tegnede op. Mitterrands premierminister 1988-1991, socialisten Michel Rocard, der er en af Macrons politiske inspirationskilder, måtte søge støtte i "stereo", som han kaldte det - snart til højre, snart til venstre. I bedste fald kan det blive en ny demokratisk chance for et stivnet system. Forudsat at alle - såvel præsident og regeringen som opposition - kan finde ud af at frigøre sig fra gamle mønstre.

Den danske mediedækning af denne sæsons franske valg har været solid, tæt og grundig. Som naturligt er, stilles der skarpt i øjeblikket. Og så bliver det hurtigt et forstemmende billede. Men i al sin kompleksitet behøver den politiske situation i Frankrig ikke at være helt så håbløs, som den af og til fremstilles. I hvert fald indtil andet er bevist.

Til en begyndelse er det en bedrift, at Emmanuel Macron er genvalgt. Det er første gang i 20 år for en siddende præsident. Og en af de få gange uden det, som franskmændene kalder cohabitation, dvs. at et andet parti end præsidentens har haft flertal i parlamentet og derfor dannet regering. Det gjorde det lettere for f.eks. Mitterrand ved genopstillingen i 1988 og Chirac i 2002 at lægge ansvaret for problemer over på regeringen.

Macron blev genvalgt på sin egen dagsorden og endda med en pæn margin i forhold til Marine Le Pen. At der var en del, der stemte på ham for at undgå Le Pen, er en uundgåelig del af det franske system med flertalsvalg i to runder. Det er sådan set selve princippet i denne fravalgsproces. Nyt var det snarere, at den republikanske mur – “alt andet end den yderste højrefløj” – ikke er, hvad den har været. Det var dén, der gav Chirac et kanonvalg over for Marines far Jean-Marie Le Pen i 2002. Dén effekt er blegnet betragteligt. Macron fik mindre forærende. Den yderste højrefløj er som så mange steder i Europa ved at blive en del af møblementet.

Vælgerne har sørget for, at Nationalforsamlingen er blevet et forum, der langt bedre reflekterer de faktiske holdninger i det franske vælgerkorps

Det vil også være forkert at stille det op, som om der ikke var andre muligheder end bare at stemme på manden i den blå habit. Højrefløjens kandidat Valérie Pécresse havde i flere måneder forrygende målinger. Venstrefløjens Anne Hidalgo var som Paris' borgmester heller ikke hverken et ubeskrevet blad eller en ukvalificeret kandidat. De vinde, der nu blæser i fransk politisk liv, er blot anderledes. Den tid er forbi, hvor individuelle holdninger lægges i skuffen til fordel for klare valg mod højre eller venstre. Og dermed er det også blevet sværere for de partier, som gennem årtier har repræsenteret dette valg, nemlig Les Républicains og Parti Socialiste. Det er ikke en situation, som Macron har skabt, men han nyder i dén grad godt af den. Ligesom han har bevist, at der faktisk er en stærk midte i det franske politiske spektrum.

Var det en triumf for Macron ved præsidentvalget i april, blev det meget hurtigt i den almindelige fortælling et kæmpenederlag for ham ved parlamentsvalget i juni. Den franske Nationalforsamling har 577 sæder. Macronisterne og deres allierede fik 245, men nåede ikke som i 2017 det absolutte flertal. Det er der usædvanligt nok heller ikke andre, der kan mønstre i den nye Forsamling.

I et politisk system bygget op omkring præsidenten og med et valgsystem, der har til formål at sikre denne en rolig og villig parlamentarisk base, er udfaldet af dette valg atypisk. Det bliver ikke let at håndtere i en politisk atmosfære, hvor standarden ikke er forhandlede løsninger, men majoritetens vilje.

En ny kompleks virkelighed

Vælgerne har sørget for, at Nationalforsamlingen er blevet et forum, der langt bedre reflekterer de faktiske holdninger i det franske vælgerkorps. Det vil sige, at Marine Le Pen, trods alt nr. 2 ved præsidentvalget, tidoblede sine mandater. Venstrefløjen med La France Insoumise i spidsen, stiftet af nr. 3 ved præsidentvalget Jean-Luc Mélenchon, fik en stærkere profil. Og hvis man anlægger den analyse, hører det med, at majoriteten fortsat er samlet omkring Macrons politiske centrumprojekt. Ingen anden politisk gruppering ser ud til at kunne træde i stedet.

I et moderne demokrati som det franske, som ofte er blevet kaldt halvmonarkistisk, er det måske heller ingen dårlig ide, at opmærksomheden flyttes mod den parlamentariske forsamling. Væk fra præsidentvalgets alt eller intet, som ikke er det, folk nødvendigvis helst vil have. Lige så lidt som de i længden har villet nøjes med ét stort højre og ét stort venstre i Nationalforsamlingen. De befolkningsgrupper, der har følt sig dårligt repræsenteret, må kunne genkende sig selv bedre i dens nu mere nuancerede sammensætning. Fortsætter den parlamentariske tendens, vil heller ikke en præsident fra yderfløjen have frit løb, men må holde sig inden for gældende parlamentariske regler. Det kan ikke kaldes dårligt nyt.

De tidlige takter fra den nyvalgte Nationalforsamling har været beskedent lovende. Det gamle højrefløjsparti Les Républicains, der ligger tættest på den nye regering i en række spørgsmål, vil ikke indgå i en egentlig koalition, men har erklæret heller ikke at ville blokere institutionerne. I Marine Le Pens Rassemblement National har man åbent diskuteret muligheden for kompromiser om købekraft og pensionsreform. Regeringen har lovet tidlige høringer og lange forhandlinger.

Den reelle udfordring er ikke overraskende større. Noget så enkelt som mulighed for genindførelse af coronapas ved grænsen i tilfælde af fornyet alvorlig smitte blev ved førstebehandlingen i Nationalforsamlingen midt i juli måned stemt ned. Utilfredsheden drejede sig om noget andet, nemlig regeringens modstand mod igen at indkalde uvaccineret sundhedspersonale. Den samlede oppositionen jubede over at kunne give regeringen én på tuden. Regeringen selv blev fornærmet og fandt de store paroler frem.

Situationen kræver nye vaner i regeringsapparatet. Som at sikre sig, at alle ens egne er på plads i salen før en afstemning, når der ikke længere parlamentarisk er så meget at give af. Det var forunderligt nok ikke tilfældet ved omtalte førstebehandling. En deputeret fra regeringssiden konstaterede desuden, at det nok var en god ide at lægge et større arbejde forud for fremsættelsen af lovforslag, så der var en fast aftale

på plads inden afstemning. Det synes særlig indlysende, når man vælger at lægge ud med noget så polariserende som corona-håndtering.

Regeringens næste projekt, kompensation for prisudvikling, ser til gengæld ud til at gå netop, som det bør: gennem kompromis og tilretning. Og selv hvis det skulle gå helt galt, er Frankrig ikke så umuligt at regere, som en Macron i valgstemning tegnede op. Især ikke, hvis man skeler til naborepublikken Italien, der i øjeblikket er i større problemer. En lignende parlamentarisk situation er set før i Frankrig. Mitterrands premierminister 1988-1991, socialisten Michel Rocard, en af Macrons politiske inspirationskilder, måtte søge støtte i "stereo", som han kaldte det - snart til højre, snart til venstre. Når det ikke lykkedes, gjorde han hele 28 gange brug af forfatningens artikel 49.3, der tillader en regering at forelægge Nationalforsamlingen og Senatet en tekst, men vedtage den uden afstemning.

Anvendelsen af artiklen er siden begrænset til primært finanslove og lovgivning om social sikkerhed. Kaldt alt fra "den nukleare option" til "den-artikel-hvis-navn-ikke-må-nævnes" gør artikel 49.3 ikke meget godt for en regerings legitimitet og er blevet brugt med større varsomhed siden Rocards dage. Men den findes. Ligesom præsidenten har mulighed for opløsning af parlamentet og udskrivelse af nyvalg, hvis det sander uhjælpeligt til.

I sit store TV-interview i anledning af den franske nationaldag 14. juli underspillede præsidenten forventeligt begge optioner og nævnte i stedet muligheden for at lægge mere ud til folkeafstemning, en del af hans valgkampagnes vision for øget demokratisk inddragelse. Den direkte kontrakt mellem vælgere og præsident, der er den 5. republiks kerne og i Macrons øjne nu bekræftet ved det genvundne mandat, har sin egen stærke legitimitet. Den tornede vej over parlamentariske kompromiser er et vilkår, der kan arbejdes med forudsat "alles ansvarlighed og respekt for hinanden", som Macron udtrykker det.

Nyt kabinet til nye tider

Til at håndtere dette vilkår, der næppe kan affejes med en elegant præsidentiel håndbevægelse, er tre kvindelige politikere fra præsidentens parti LREM (Renaissance) i al stilfærdighed rykket i forreste linje: Elisabeth Borne som premierminister (en kvinde for anden gang i den 5. republiks historie), Yaël Braun-Pivet som formand for Nationalforsamlingen (en kvinde for første gang) og Aurore Bergé som gruppeformand.

Man kan efter temperament udlægge udnævnelsen af Elisabeth Borne som en nødvendig handling. En kvinde skulle der til, og helst en relativt ukarismatisk, stilfærdig tekniker som den loyale Borne, der kan styres. Eller man kan betragte Borne som den, der gennemførte én af den første præsidentperiodes store triumfer, nemlig reformen af de franske statsbaner SNCF, forhandlet hjem i strid modvind fra fagforeninger og massive demonstrationer. Ligesom Borne har taget oppositionens fjendtlige tilråb med urokkelig og stålsat ro ved de første møder med Nationalforsamlingen. Hun er måske ikke det værste bud i en så kompleks parlamentarisk situation, der kalder på mere end rå muskelkraft. Men Borne skal både finde vej frem politisk og samtidig håndtere "hajerne", mandlige ministerkolleger som finansminister Bruno le Maire og indenrigsminister Gérald Darmanin, der hverken sætter deres lys eller ambitioner under en skæppe. Begge er grundpiller i macronismen og ser helt systematisk ingen grund til at begrænse deres horisont til egne sagsområder. Regeringen Borne varer ikke nødvendigvis evigt.

Og præsidenten selv, som mange mente, nu måtte tilbringe dagene bag deprimeret nedrullede gardiner? Ikke rigtig. I føromtalt interview den 14. juli var Macron fuldt og helt sig selv. Samme ambition, samme engagement. Han har bestemt en interesse i at hæve sig over de parlamentariske skænderier, der sikkert vil stå tæt. Men hans fingeraftryk vil være alle vegne. Man skal i øvrigt ikke regne med en præsident, der fylder mindre på den internationale scene. Lederskab er ikke afhængig af politisk kompleksitet på hjemmebanen, siger Macron. Det bliver i hvert fald ikke uklare parlamentariske vande i Paris, der skal bestemme denne franske præsidents internationale profil.

Så er Frankrig i modvind? Måske, men ikke uden sin egen stabile kerne og heller ikke uden mulighed for at navigere. I bedste fald kan det endda blive en ny demokratisk chance for et stivnet system. Forudsat at alle – såvel præsidenten og regeringen som oppositionen – kan finde ud af at frigøre sig fra gamle mønstre og sammen få noget bedre ud af det.